

Niels Gunder Hansen (red.): *Velfærdsfortællinger. Om dansk litteratur i velfærdsstatens tid*. København: Gyldendal 2010. 334 s. ISBN 9788702099904.

Man skal give sig god tid, når man vil læse artiklerne i bogen *Velfærdsfortællinger*, red. af Niels Gunder Hansen, for formidlingen af visse af fortællingerne lader til tider en del tilbage at ønske. Men det skal imidlertid ikke skygge for at *Velfærdsfortællinger* er et højst interessant startskud til et relativt nyt litterært forskningsfelt: litteraturen i velfærdsstaten, og velfærdsstaten i litteraturen. Bogen indeholder flere bidrag der for undertegnede måske ikke ligefrem var øjenåbnende, men så i det mindste bidrag der trækker hidtil underbelyste fænomener i velfærdsstaten frem.

Tag f.eks. 'Pårørende efterlyses' af Michael Hviid Jacobsen og Ida Holst, der ganske vist ikke er forankret i nogen litterær analyse som de fleste andre og på den måde er atypisk for antologien. Men Gunder Hansen har (heldigvis) valgt et løst redigeringsprincip, sådan at der også er blevet plads til en artikel om et fænomen typisk for velfærdsstaten: individualismen har medført at mennesker nu kan afgå ved døden uden at der bliver lagt mærke til det, og derfor ser man et stigende antal dødsannoncer med teksten "påstående efterlyses". Det hele sættes grundigt i perspektiv vha.

teoretiske begreber. Og således opstår en fortælling om en af skyggesiderne ved velfærdssamfundet, idet det skal tilføjes at denne fortælling selv indeholder narrative (for nu ikke at sige litterære) komponenter i form af de *casestories* som Ida Holst ruller ud på baggrund af de informationer hun på f.eks. på den lokale bar har researchet sig frem til om disse såkaldte “dødfundne personer” (dette er imidlertid ikke noget helt nyt, idet det nu hedengangne Månedssbladet *Press* i et af de første numre indeholdt en fabelagtig historie om Mikkelsen, der var dødfundet og hvis livshistorie forfatterne på detektivisk vis forsøgte at kortlægge, blot for at ende med at sidde med modstridende udsagn om Mikkelsen, hvilket historien dog ikke blev mindre stærk af, tværtimod).

Et andet ennemæssigt bemærkelsesværdigt indlæg i antologien er Tue Andersen Nexøs ‘Velfærd på krykker om handicappedes sexliv i ny dansk litteratur’. Tue Andersen Nexø bruger bl.a. Christian Jungersens *Undtagelsen* og minder om at en af bogens hovedpersoner ansat på Dansk Center for Information om Folkedrab faktisk er handicappet, nemlig Malene der lider af leddegigt. Og Tue Andersen Nexø kan bruge dette perspektiv på *Undtagelsen* til at vise romanens, og de andre anvendte romaners, nemlig Pablo Henrik Llambias’ *Et ukendt barn* og Lars Frosts *Smukke biler efter krigen*, fremstilling af handicap, og med udgangspunkt heri diskuteres forholdet mellem “individ og socialitet i Danmark i dag” (s. 220).

Christian Jungersen kunne for så vidt godt have optrådt i Peter Simonsens ‘Plejhjemsfortællinger’, idet Jungersens debutroman til dels udspiller sig på et plejehjem. Men Simonsen klarer sig uden i sin stærke artikel om velfærdsstat og plejehjem, der anvender litteratur fra Asger Baunbak-Jensen, Kirsten Thorup og Bent Haller for at svare på spørgsmålet om et langt liv i velfærdssamfundet er lig med et godt liv (s. 238), hvor det lange liv er blevet

langt i kraft af plejehjemmet. Peter Simonsen gør det desuden klart hvad skønlitteraturens rolle er i denne forbindelse, nemlig at

den tilbyder en umiddelbart uforpligtende empatisk indlevelse i ældre menneskers livsverden. I modsætning til traditionelle videnskabelige undersøgelser af det aldrende samfund kan skønlitteraturens forestillede verdener bidrage med en særegen viden og indsigt i ældre menneskers verden. (s. 239)

Peter Simonsens artikel er (naturligvis) ikke uden rå fakta fra velfærdsplejehjemmene, og således opstår en meget læsbar og læseværdig artikel.

Helt det samme kan jeg desværre ikke sige om Louise Zeuthens artikel 'Det private er politisk'. Zeuthen anlægger en performativ analysestrategi på en tekst af Suzanne Brøgger og vil vise hvordan Brøgger ved at investere sig selv i teksten afslører magtstrukturer i samfundet. Man fristes til at sige at Zeuthen også *må* nævne Jørgen Leths *Det uperfekte menneske* (det er som bekendt den med den berømte og berygtede scene med kokkens datter), men en performativ analyse heraf får læseren ikke, hvad der ellers kunne være tiltrængt efter alt hvad der er sagt og skrevet om den bog. Og hvad der heller ikke kommer på tale er en analyse af Leth og Brøggers intime forhold som det kommer til udtryk i Leths selvbiografiske to'er: *Guldet på havets bund* (s. 29). Men min hovedindvending mod Zeuthens artikel er simpelt hen at den ikke er særlig tilgængelig for menigmand.

Det er til gengæld f.eks. Niels Gunder Hansens nærmest eksemplarisk velskrevne analyse af H. C. Branners *Rytteren*: 'En læge uden grænser. H.C. Branners roman Rytteren som etisk realisme og velfærdsfortælling for velfærdsstaten'. Sådan leverer man en analyse og perspektivering, på én gang tilgængeligt og på flot niveau. Den slags kan altså lade sig gøre.

Samme formidlingskvaliteter finder man i Johs. Nørregaard Frandsens 'Rod i provinsen. Nye fortællinger om opbrud i landbokulturen', der indeholder solide behandlinger af diverse litterære fremstillinger af udviklingen af det gamle landbosamfund til fordel for det moderne velfærdssamfund. Nørregaard Frandsen fortæller gode "fracflytterhistorier" (s. 109) om litteratur af bl.a. Arthur Krasilnikoff og Jens Smærup Sørensen.

En artikel af mere oversigtsagtig karakter er Anne-Marie Mais indledende artikel 'Ej blot til lyst. Et historisk rids af litteratur og samfund i Danmark fra Ludvig Holberg til i dag', som er en veloplagt formuleret gennemgang af litteraturens forpligtelse på samfundet. Mindst lige så veloplagt, ja til tider nærmest fræk, er Jørn Henrik Petersen og Klaus Petersens 'Wie es eigentlich gewesen', en historisk fortælling om velfærdsstaten fra før Reformationen til dagens Danmark, hvor velfærdsstaten har bidt sig fast, eller rettere sagt: befolkningen har bidt sig fast i velfærdsstaten.

Tilsyneladende vil befolkningen gerne have velfærdsstaten, men det er mere reglen end undtagelsen at den tages i forsvar i litteraturen. Det er som oftest dens skyggesider der hives frem, og det er der da heller ikke noget galt i, hvad f. eks. Lasse Horne Kjældgaard gør i sin, i øvrigt velskrevne, 'In loco parentis. Affamilialisering i fiktion om den skandinaviske velfærdsstat', hvori han betragter forholdet mellem stat og familie i velfærdssamfundet og viser at netop litteraturen er velegnet til at udforske magtforholdet mellem stat og familie.

Marianne Stidsen går et skridt videre end hun vel egentlig burde gøre som forsker, idet hun i sin iver efter at kaste lys over velfærdssamfundets dårligheder, hævder at velfærdssamfundet er afløst af et inhumant konkurrencesamfund, og/men samtidig anlægger hun en anmassende og politiserende tone der virker trættende og påståelig. I artiklen 'Konkurrencesamfundets bagside', vil hun gerne fortælle "Om længslen efter moralitet, autenticitet

og menneskeværd i den nye realistiske litteratur” (som også er artiklens undertitel), og hun anvender Jan Sonnergaard og Christian Jungersen som analysemateriale. Jeg føler mig ikke overbevist om holdbarheden af Stidsens påstande (måske bliver jeg distraheret af hendes politiseren), men jeg vil meget gerne tilslutte mig hendes ros af Jeppe Brixvolds meget skarpe læsning af *Radiator-trologien*, for Brixvold *har* vitterlig (i *Den Blå Port*) leveret en fremragende læsning af Jan Sonnergaards tre novellesamlinger.

En bredt anlagt fortælling er også “Jeg starter der, hvor andres drømme holder op” af Rune Lykkeberg. Ifølge Gunder Hansens forord skal artiklen supplere Lykkebergs egen bog om velfærdsmaterien: *Kampen om sandhederne* (2008), der vakte en del opsigt da den udkom. Opsigtsvækkende er Lykkebergs tese vel næppe, nemlig at Danmark siden starten af 1980erne (da Poul Schlüter tog over) overvejende har været borgerligt. Lykkeberg inddrager virtuost en bred vifte af litteratur, musik, film, popkultur, kulturkritik med videre i sin beskrivelse af overgangen til det borgerlige samfund. Michael Strunge indtager en central plads, fint nok, men når nu Lykkeberg også benytter sig af Steffen Brandts tekster, selve titlen stammer jo fra sangen og albummet ‘Rigtige mænd’ (Gider Ikke Høre Mere Vrøvl) fra 1985 og bliver gengivet i sin helhed til slut, ja så havde jeg da gerne set Lykkeberg anvende endnu mere af Steffen Brandts lyrik. Nuvel, det er godt at have noget til gode fra Lykkeberg der har en flot pen.

Jeg slutter af med at nævne endnu en af de artikler jeg fandt mest interessant, nemlig Søren Harnow Klausens ‘Hyggeligt, men lavt til loftet, eller er det plat at have det godt? Litterære og fænomenologiske udforskninger af velfærdsidealet’. Udover at beskæftige sig med det grundlæggende spørgsmål: Hvad er velfærd? gør Harnow Klausen noget man vist ikke ser så ofte: han afsøger det litterære felt for at se om man finde litteratur der *støtter* velfærdsidealet. Og jo, han finder faktisk litterære apologier for vel-

færdsidealet, på dansk f.eks. Benn Q. Holms bøger, hvoraf *Sommer* (1999) og *Frederik Wenzels rejse* (2004) eksplicit næves. Harnow Klausen medgiver at bøgerne ikke indeholder klare udsagn til fordel for velfærdsidealet, men “beskrivelserne kan immervæk give modspil til den velfærds kritik, der fremstiller småborgerligheden som blottet for eksistentielle og æstetiske værdier”(s. 184).

Velfærdsfortællinger er indholdsrige fortællinger der fra forskellige vinkler, nogle meget overraskende, kaster nyt lys over velfærds-samfundet, på godt og ondt. Da velfærdssamfundet i øvrigt lader til at være kommet for at blive, jf. at stribevis af undersøgelser har vist at “danskerne elsker deres velfærdsstat” (s. 310), så kan jeg jo slutte af med en lille omskrivning af titlen på en af Steffen Brandts sange: “Kys det nu, det satans velfærdssamfund”.

Anders Bay, Universiteit van Amsterdam